

Seppo Hentilä

Siniristilippu punaisissa olympialaisissa

Työväen urheiluliike kansallisine liittoineen ja kansainvälisine järjestöineen kohosi 1920-luvulla erityisesti Keski-Euroopan maissa, Saksassa, Itävallassa ja Tšhekkoslovakiassa omaehtoisen työväenkulttuurin tärkeimmäksi muodoksi. Työväen urheiluliikkeessä kohtasivat työväestön arki ja järjestäytynyt työväenkulttuuri leveällä rintamalla. Työväenkulttuurin kytkeytyminen sosialistisen työväenliikkeen yhteiskunnallisiin päämääriin politisoi myös työläisurheilun. Työläisurheilu määriteltiin luokkavoiman jalostamisen välineeksi ja sen päämääräksi asetettiin uuden ”sosialistisen ihmisen” kasvattaminen.

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan kansainvälisen työläisurheiluliikkeen suhdetta kansallisuuteen, kansainvälisyyteen, kilpailemiseen, ennätyksiin ja palkintoihin. Nämä kysymykset aiheuttivat kansainvälisessä työläisurheilussa alusta lähtien ristiriitoja, ja niihin törmäsi myös Suomen Työväen Urheiluliitto (TUL) kohdatessaan keskieurooppalaiset veljesjärjestönsä 1920- ja 1930-luvun työläisolympialaisissa ja muissa kansainvälisissä urheilutapahtumissa. Nationalismin ja internationalismin yhteen törmäys tarkoitti käytännössä sitä, että siniristilipun kantaminen punaisissa olympialaisissa ei ollut lainkaan ongelmatonta.

Internationaali kokoaa työläisurheilijat

Kun Belgian työväen urheiluliitto ehdotti pian ensimmäisen maailmansodan päättymisen jälkeen työläisurheiluinternationaalin perustamista, kysymys Saksan hyväksymisestä jäseneksi jakoi mielipiteet jyrkästi kahtia. Belgialaisten ohella ranskalaiset vastustivat saksalaisten mukaantuloa. Työväenliikkeen kansainvälisestä solidaarisuudesta ei ollut tietoaakaan, ja voittajavaltojen edustajat uhosivat kostoja entisille vihollisilleen. Kiistan ulkopuolinen Suomen TUL puhui alusta lähtien sen puolesta, että internationaalista tulisi avoin kaikkien maiden työläisurheilijoille. Tammikuussa 1920 TUL:n puheenjohtaja Eino Pekkala moitti belgialaiselle Gaston Bridoux'lle lähettämässään kirjeessä internationaalin puuhamiehiä samanlaisesta kostomielialasta, joka vallitsi porvarillisessa olympialiikkeessä. Pekkalan mukaan oli nurinkurista syyttää Saksan työväenluokkaa ensimmäisen maailmansodan aloittamisesta. Kuten tunnettua, voittajavaltojen sotasyylliseksi julistama Saksa sai osallistua KOK:n järjestämiin olympiakisoihin vasta vuonna 1928.

Syyskuussa 1920 Luzernissa Sveitsissä pidetyssä työläisurheiluinternationaalin perustavassa kokouksessa olivat edustettuina Belgian, Ranskan, Englannin, Sveitsin, Tshekkoslovakian, Saksan ja Suomen liitot. Internationaalin viralliseksi nimeksi tuli *Union Internationale d'Éducation Physique et Sport du Travail*, lyhyesti *Luzernin urheilu-internationaali* (LUI). Suomessa käytettiin myös nimeä *Sosialistinen urheiluinternationaali* ja lyhennettä SUI. Vuodesta 1928 virallinen nimi oli *Sozialistische Arbeiter-Sport-Internationale* (SASI). Luzernin kokouksessa ei hyväksytty varsinaista ohjelmaa vaan päätöslauselma, jonka pääkohdat olivat seuraavat:

1. työläisurheilun on pysyteltävä erossa porvarillisesta ”rappiourheilusta”
2. työläisurheilun ja muun työväenliikkeen päämäärät ovat yhte-neväiset
3. suurten joukkojen ruumiinkulttuuri ja kasvatusta on työläisurheilussa tärkeämpää kuin yksilöiden välinen kilpailu.

Keskieuropallaiset työläisurheilujärjestöt kehittyivät 1920-luvulla monipuolisiksi kulttuurijärjestöiksi. Liikunnan ohella niissä harrastettiin myös vaihtoehtoisia elämäntapoja, kuten kasvissyöntiä, alastomuuskulttuuria, ehdotonta raittiutta, homeopaattista lääkintää, esperantoa sekä monia henkisen kulttuurin muotoja. Saksalaisessa kulttuuripiirissä Keski-Euroopassa työväen kulttuuri- ja urheilutoiminta haki järjestäytymällä tukea muusta työväenliikkeestä. Työläisurheilusta tuli siten leimallisesti työväenliikkeen kulttuuria.

Työväenkulttuurin kehitys ei kuitenkaan ollut kaikissa maissa samaista. Teollistuneista maista ääripäitä edustivat Saksan ja Iso-Britannian työväenliike. Englannissa työväestö urheili varmasti vähintään yhtä aktiivisesti kuin Saksassa, mutta järjestäytyminen ei ollut kovin laajaa. Kun työväenkulttuuri kanavoitui Saksassa vahvoihin järjestöihin, Britanniassa se säilyi järjestäytymättömänä työväestön alakulttuurina. Heikosti järjestäytyntä oli myös useimpien romanien ja slaavilaisten maiden työväenkulttuuri. Merkittävä poikkeus oli Tshekkoslovakia, jossa sekä tshekeillä että sudeettisaksalaisilla oli kummallakin oma erittäin vahva työläisurheilujärjestönsä.

Työväen urheiluliike oli 1920-luvulla ja vielä 1930-luvun alussa, Hitlerin valtaannousuun saakka, Euroopassa jäsenmäärältään ammattiyhdistysliikkeen jälkeen laajin työväenliikkeen haara. Saksan työväen urheiluliikkeeseen kuului jo ennen ensimmäistä maailmansotaa noin puoli miljoonaa jäsentä. Liikkeen varsinainen kukoistuskauti oli Weimarin tasavallan aika 1919–33, jolloin jäsenmäärä kohosi yli miljoonaan. Työväen urheilulehtien yhteinen levikki oli noin 800 000 kappaletta. Saksan työläisurheilun keskusjärjestöllä ATSB:llä ”Arbeiter-Turn-und-Sportbundilla” oli Leipzigin liittokoulu, jota pidettiin omana aikanaan suorastaan esimerkillisenä koko maailmassa.

Työväen urheilujärjestöjen jäsenmäärät vaihtelivat kuitenkin suuresti maittain työväenliikkeen poliittisista toimintaedellytyksistä ja järjestäytymisperinteestä riippuen. Vuonna 1920 Luzernissa Sveitsissä perustettuun työläisurheiluinternationaaliin (Luzernin internationaaliin) kuului enimmillään vuonna 1929 kaikkiaan 1,7 miljoonaa jäsentä 17 eri maasta. Kärjessä oli Saksa 1,1 miljoonalla jäsenellä. Itävalta (270 000) ja Tshekkoslovakia (150 000) vahvistivat Keski-Euroopan dominanssia.

Suomen Työväen Urheiluliitto oli 37 000 jäsenellään (1929) yksi vahvimpia jäsenliittoja. Virossa toiminut ”Eesti tööliisppordi liit” oli sen sijaan yksi pienimpiä (1929 vain 340 jäsentä). Enimmillään liitossa oli ollut 2 000–3 000 jäsentä 1920-luvun alkupuolella. Latvian työläisurheilu- ja suojeluliitto ”Stradnicku sports un sargs” ilmoitti 1929 jäsenmääräkseen runsaat 4 000.

Vuonna 1921 Moskovassa perustettuun kommunistiseen eli Punaiseen urheiluinternationaaliin (PUI) kuului Neuvostoliiton ulkopuolelle noin puolisen miljoonaa jäsentä, eniten Saksasta ja Ranskasta. Norjan AIF ”Arbeidernes Idrettsforbund” kuului siihen vuoteen 1929. Myös Suomen TUL:ssä oli vahva kommunistinen oppositio 1920- ja 1930-luvun vaihteessa. Vuonna 1928 alkaneessa TUL:n sisäisessä hajaannuksessa lähes puolet liiton jäsenistä erotettiin ja heidän seuransa lakkautettiin vuonna 1930 voimaan tulleiden niin sanottujen kommunistilakien nojalla.

Punainen Olympia

Luzernissa 1920 hyväksytyjen periaatteiden mukaisesti työläisurheiluliike asetti tavoitteekseen myös olympialiikkeen nostamisen siitä rappi-otilasta, johon se oli paroni Pierre de Coubertinin perustaman KOK:n alaisuudessa ajautunut. Rappiota kuvastivat työläisurheilun teoretikkojen mukaan olympialiikkeessä ilmenevä nationalismi ja ”sotakiikhon lietsominen”, palkintojen ja ennätysten metsästäminen, sala-ammattilaisuus sekä vieraantuminen suurten kansanjoukkojen liikunnallisista tarpeista.

Sen vuoksi työläisurheilijat eivät saaneet kilpailla porvarieurheilijoiden kanssa samoissa kisoissa. Suomessa vuonna 1919 perustetulla TUL:lla ei ennen vuotta 1939 ollut minkäänlaisia kilpailusuhteita porvarillisen SVUL:n (Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto) kanssa. TUL:n urheilijat eivät voineet eivätkä saaneet edustaa Suomea maaotteluissa tai arvokisoissa eivätkä edes osallistua Suomen mestaruuskilpailuihin, eikä heidän tuloksiaan noteerattu Suomen ennätyksiksi, vaikka ne olisivat olleet niitä parempia. TUL:n urheilijoiden siirtymisiä porvarilliseen urheiluseuraan tapahtui 1930-luvulle tultaessa muun muassa paremman työpaikan toi-

vossa yhä useammin, mutta loikkareita halveksittiin ja pidettiin luokkapeppureina.

Kansainvälisen työläisurheiluliikkeen tietoinen eristäytyminen porvarillisesta olympialiikkeestä tarkoitti käytännössä sitä, että sen oli alettava järjestää omia työläisolympialaisia. Tavoitteena oli, ei enempää eikä vähempää, lyödä porvarilliset olympiakisat laudalta ja pelastaa kansainvälinen olympialiike. Luzernin internationaali järjesti kolmet kesä- ja talvikisat.

Työläisolympialaisia pidettiin Frankfurt am Mainissa (1925), Wienissä (1931) sekä Antwerpenissa (1937). Talvikisojen pitopaikat olivat vastaavina vuosina Schreiberhau, Mürzzuschlag ja Johannisbad.

Sosialistinen urheiluideologia

Työläisurheilun urheilukäsitykseen sisältyi useita mielenkiintoisia piirteitä. Työläisurheilun ihanteet kiinnittyivät ehkä hieman yllättäen yhtäältä antiikin olympiakisojen ja toisaalta brittiläisen amatööriurheilun jaloimpiin periaatteisiin. TUL:nkin lehdissä julkaistiin kuvia antiikin urheilijoiden ihannevartaloita esittävistä veistoksista ja ylistettiin brittiurheilussa vallitsevaa fair play -henkeä. Orjanomistaja- ja feodaaliyhteiskunnan urheilun ihannoinnissa oli ristiriitaa kyllikseen, mutta työläisurheilun teoreetikot selittivät, että urheilunkin jaloimmat muodot toteutuisivat vasta työväen vallankumouksen jälkeen syntyvässä sosialistisessa yhteiskunnassa.

Keskieurooppalaisessa työläisurheilussa mielipiteet kilpailusta, ennätyksistä ja palkinnoista menivät pahasti ristiin. Alkuperäisen voimisteluliikkeen ja 1900-luvun alussa voimakkaasti nousseen yksilöllisen kilpaurheilun välinen ristiriita oli myös kansainvälisessä työläisurheiluliikkeessä raju. Vastarinta tiettyjä moderneja kilpaurheilulajeja, esimerkiksi jalkapalloa vastaan oli voimakasta. Ylipäätään kilpailu, palkinnot ja ennätykset hyväksyttiin vasta ankaran kädenväännön jälkeen. Näitä ilmiöitä vastustava suunta, jonka juuret olivat voimisteluliikkeessä, oli pitkään niskan päällä. Kuvaavaa on, että jalkapalloilu – niin joukkuepeleli kuin onkin – hyväksyttiin Saksan työväen urheiluliikkeen ohjelmaan

virallisesti vasta 1919. Siihen asti pikkupojat potkivat palloa salassa työläiskortteiden kujilla ja takapihoilla. Seuroissa heidän oli harjoiteltava sauvavoimistelua. Työläisolympialaisten sääntöjen mukaan myös kaikkien kilpaurheilijoiden, voimailijat mukaan lukien, oli osallistuttava joukkovoimisteluesityksiin.

Kun jalkapallo oli suosionsa takia pakko ottaa myös työväen urheiluliikkeen viralliseen ohjelmaan, alettiin kiistellä siitä, onko maalintekijöiden nimien julkaiseminen työväen urheilulehdissä sopuisuudessa työläisurheilun periaatteiden kanssa. Aluksi varsinaisessa kilpaurheilusakaan ei rekisteröity voittajia eikä tuloksia, ennätyksistä puhumattakaan. Työläisolympialaisissa ei jaettu palkintoja eikä mitaleja vaan kunniakirjoja. Joukkueurheilua suosittiin yksilöurheilun sijaan.

Vuonna 1919 perustettu TUL noudatti pääpiirtein samaa urheiluliittista linjaa kuin keskieuropallaiset veljesjärjestönsä. Suomen työläisurheilun sosiaalinen perusta oli kuitenkin monilta osin toinen kuin teollistuneiden Keski-Euroopan maiden. Kaupunkilaisen teollisuustyöväestön kerros oli niin ohut, ettei sen varaan voitu rakentaa maatakäsittävää joukkoliikettä. Tämä piirre leimasi voimakkaasti Suomen työväenliikkeen kehitystä ylipäätään. Se ei voinut nojautua ammattiyhdistysliikkeen joukkovoimaan, vaan sen oli hakeuduttava paikallisten työväenyhdistysten suojiin. Kansallisista erityispiirteistään huolimatta Suomen työväenliike tukeutui kuitenkin samaan järjestäytyneen työväenkulttuurin malliin kuin Saksan työväenliike.

Kilpaurheilu nousi Suomessa 1900-luvun vaihteessa nopeasti suureen suosioon. Urheilu oli osa kansallista taistelua venäläistä sortoa vastaan ja myös työväen urheiluseurat olivat tässä taistelussa aktiivisesti mukana. Urheilijoiden saavutukset osoittivat ulkopuolisille, että suomalaiset olivat elinvoimainen ja itsetietoinen kansa. Kun punakaarteihin kuuluneet urheilijat erotettiin SVUL:stä kansalaissodan jälkeen, heidän voimakas halunsa kilpailla oli TUL:n perustamisen keskeisiä motiiveja. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että TUL suhtautui kilpaurheiluun lähtökohteisesti myönteisemmin kuin keskieuropallaiset veljesjärjestönsä. Tosin teoriassa myös Suomen työläisurheilussa vedettiin jyrkkä raja ”luonnollisen kilpailuvietin” ja ”porvarillisen rappiourheilun” välille.

Porvarillista huippu-urheilua syytettiin TUL:ssäkin ammattilaisuus-

desta, kiihkokansallisuudesta ja militarismista. Työläisurheilun tavoitteeksi katsottiin sen sijaan kilpaurheilu, joka palvelisi positiivisesti työväenluokan kehittämistä ja taistelutahtoa. Hyvillä suorituksillaan työväenluokan parhaat yksilöt toisivat julki työväestön luokkavoimaa. TUL korosti voimakkaasti huippu-urheilun esikuvallista merkitystä työläisnuorison kasvatuksessa. Suosituimpia olivat juuri ne lajit, joissa yksilösuoritukset olivat ratkaisevassa asemassa, erityisesti yleisurheilu, kilpahihto, paini ja nyrkkeily. Joukkueurheilussa TUL oli suhteellisesti heikompi. Jo 1920-luvulla TUL:ään syntyi sankari- ja tähtikultti, joka oli täysin verrannollinen porvarillisten urheilijoiden isänmaalliseen sankaruuteen.

Siniristilippu voittoon äänin 5–3

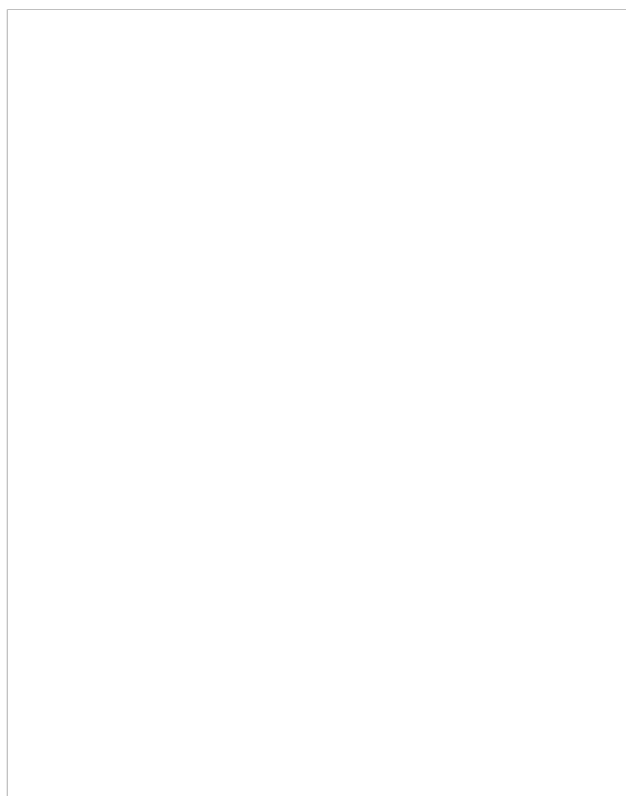
Ennätysten ja palkintojen ohella suureksi ongelmaksi työläis-olympialiikkeessä muodostui suhtautuminen kansallisuuteen. Työväenliike oli ideologisilta tavoitteiltaan kansainvälistä, ja nationalismi oli internationalismin pahin vihollinen. Urheilunkin tuli edistää työväenluokan kansainvälistä veljeyttä. Sen vuoksi kansalliseen edustusurheiluun ja oman maan edustamiseen suhtauduttiin lähtökohtaisesti kielteisesti. Lippuja ei haluttu liehutada, vaikka käytännössä eri maista tulleet urheilijat kuuluivat omiin joukkueisiinsa, ja puhuttiin ranskalaisista, suomalaisista, saksalaisista jne. Joukkuelajeissa kilpailtiin maiden välisin joukkuein.

TUL joutui ensimmäisen kerran ratkaisemaan suhteensa siniristilippuun vuonna 1921, kun päätettiin lähettää joukkue Prahassa epävirallisiin työläisolympialaisiin: liittotoimikunnassa äänet menivät 5–3. Sosiaalidemokraatit kannattivat Suomen lipun neulomista edustuspukuun, koska matkaa varten oli saatu valtionapua; kommunistit vastustivat moista ”kansalliskiihkoilua”.

Keskieurooppalaisten kriittinen suhtautuminen huippu-urheiluun yllätti suomalaiset Prahassa täysin. TUL oli lähettänyt kisoihin 24 parasta yleisurheilijaansa kuvitellen, että kyseessä olisivat ”oikeat olympialaiset”. Vasta perillä selvisi, ettei yleisurheilua ollut kisaohjelmassa lainkaan. Sen sijaan koko kaupunki oli täynnä voimistelijoita. Kymmenien tuhansien voimistelijoiden kohtaaminen Prahassa osoitti TUL:n joukkueelle, missä

oli keskieuropPALaisen työläisurheilun todellinen voima ja painopiste.

Suomalaisten vaatimuksesta saatiin Prahassa pystyyn jonkinlaiset yleisurheilukilpailutkin. ”Urheilusta ja yleensä kilpailuista ja niiden järjestelyistä eivät tshekkiläiset toverimme tienneet juuri hölynpälyäkään”, kirjoitti *Työväen Urheilulehden* reportterina paikalla ollut Ola Fogelberg, joka tunnetaan paremmin sarjakuvasanankari ”Pekka Puupään” piirtäjänä. ”Kyläsaaren kansanjuhlakilpailuja, hyvät tshekkiläiset, olisittepa nähneet niitä!”, päätti ”Fogeli” kommenttinsa. Viittaus tarkoitti Vallilan Kyläsaarella ollutta Helsingin Jyryn urheilukenttää.

”Halinen vauhdissa 30 km:llä”, luki oheisen kuvan alla talvella 1925. TUL:n hiihtäjät eivät saaneet kunnon vastusta Schreiberhaun punaisissa talviolympialaisissa, mutta heikko lenkkinsä oli myös suomalaisilla. ”Mäenlaskukilpailun voitti eräs itävaltalainen, nimestä ei ole tietoa”, *Suomen Sosialidemokraatti* kirjoitti. ”Meidän pojat kaatuivat.”

Prahan isännät haalivat suomalaisille jostakin kanssakilpailijoita. Toimitsijat eivät tunteneet sääntöjä ja suorituspaikat olivat kehnot, mutta hyvää tahtoa tuntui riittävän. TUL:n urheilijat voittivat kaikki lajit.

TUL:n kuulantyohtäjämestari Jussi Laiho ihmetteli pää kenossa ”ulkomaalaisten uutta tyyliä”, sillä hänen saksalaiset ja belgialaiset kilpakumppaninsa olivat sattumalta paikalle eksyneitä turisteja tai voimistelijoukkueen jäseniä. He olivat todellisia amatöörejä, tuskin koskaan nähneet, miten kuuluu työntään.

Paluumatkalla Berliinissä Saksan ATSB:tä vastaan käydyssä liitto-ottelussa vastus oli jo kovempi. Saksalaiset isännät ylistivät kokonaisuudessaan suomalaisten saavutuksia, mutta heidän liittonsa pää-äänenkannattaja *Arbeiter-Turn-Zeitung* ei maininnut selostuksessa ainoatakaan nimeä eikä tulosta. Suomalaiset olivat äärimmäisen närkästyneitä siitä, että heidän tuloksiaan ei mitattu sentin ja sekunnin kymmenyksen tarkkuudella, mihin he olivat kotimaassaan tottuneet.

ATSB:n urheilujohtaja Karl Bühren paneutui suomalaisten ihmisten salaisuuteen *Freie Sportwochessa*:

”Ei tule unohtaa, että suomalaiset ovat jo pitkään hallinneet yleisurheilun ja ovat vain (kursivointi K. B.) yleisurheilijoita, kun taas meidän saksalaiset työläisurheilijamme ovat vielä enimmäkseen voimistelijoita.”

Bührenin vertaus osui naulankantaan. Saksan ja Suomen työläisurheilun suurimpia eroja oli juuri se, että Saksan työläisurheilu oli nimenomaan voimisteluliikettä, kun taas TUL:ssä kilpaurheilulla oli alusta lähtien hallitseva asema. Bührenin mukaan Saksan työväen urheiluliikkeessä oli tuohon aikaan vain tusinan verran yleisurheiluseuroja, niistä useimmat Suur-Berliinistä. Näiden seurojen urheilijoista oli koottu myös liittojoukkue. Bühren muistutti, ettei koko Suomessa ollut asukkaita enempää kuin Saksan pääkaupungissa. Siitä huolimatta se oli kyennyt kasvattamaan niin mainioita yleisurheilijoita, että he olisivat kyenneet useimmissa lajeissa voittamaan myös Saksan parhaat porvarilliset urheilijat. ”Edelleen voimme tästä ottelusta oppia sen, että yleisurheilu on oma työkenttänsä. Meidän on päästävä eroon siitä välinpitämättömyydestä, jolla siihen seuroissamme suhtaudutaan,” Bühren selitti.

Lieventävänä asianhaarana Bühren piti sitä, että suomalaisilla ei ollut vain yksittäisiä tähtiä, vaan myös toinen ja kolmas olivat lähes yhtä hyviä. Keihäässä 6 miestä oli heittänyt yli 60 metriä ja 80 miestä yli 50 metriä; kuulassa 8 miestä oli työntänyt yli 13 metriä ja niin edelleen.

”Voimme tunnustaa suomalaisten tovereiden ylivoimaisuuden, vailla kateuden häivää. Tiedämme sen perustuvan huolelliseen harjoitteluun ja erinomaisiin ruumiillisiin ominaisuuksiin. Mutta heiltä voi oppia vielä muutakin. Tapa, jolla suomalaiset urheilijat tekivät lähes kaikki suoritukset – juoksut, työnnöt, heitot – hivelivät esteettisyydessään silmää. Moukarinheitossa ja kuulantyönnössä he lähestyivät suorastaan taiteellista muotoa. Otteet olivat päättäväiset ja tekniikka virheetöntä. Liikkeistä huokui esimerkillinen henkisten ja ruumiillisten voimien tasapaino ja yhteistyö.”

Berliinin kommunististen työläisurheilijoiden äänenkannattajan *Arbeiter-Sportin* mukaan ATSB:n parhaiden urheilijoiden oli Saksassa vallitsevan laman vuoksi ollut pakko jäädä pois Prahan kisoista. Lehti ihmetteli, miten Suomen TUL:lla oli varaa kustantaa 34 hengen joukkue laivalla Suomesta Stettiniin ja sieltä Berliinin kautta junalla Prahaan ja takaisin:

”Miten joku työläisurheilujärjestö voi lähettää näin komean joukon urheilijoitaan vieraisiin maihin esittelemään taitojaan. Me emme kykene osallistumaan edes piirijuhlille Gubeniin muutama tunnin junamatkan päähän.”

Saksalaiset eivät tieneet, että Suomen opetusministeriön alainen Valtion urheilulautakunta, johon kuului myös TUL:n edustajia, oli myöntänyt liitolle Prahan matkaa varten 60 000 markan avustuksen. Niin anojilla kuin myöntäjillä oli käsitys, että Prahan kisat olisivat ”todelliset työläisolympialaiset” ja kilpailujen taso olisi lähestulkoon samaa luokkaa kuin edellisenä vuonna pidetyissä KOK:n Antwerpenin olympiakisoissa. TUL:n liittotoimikunta suhtautui edustustehtävään vakavasti ja päätti sosialidemokraattien enemmistöllä, että urheilijoiden kilpailuasun rintapieleen neulotaan siniristilippu, koska matka oli niin suuresti

valtionavusta riippuvainen. Jokaiselta joukkueeseen valitulta vaadittiin ehdotonta raittiutta. Myös tupakanpolto ja ”rähjääminen” oli ankarasti kielletty.

TUL:n menestys hämmentää

Työväen ensimmäisissä talviolympialaisissa Saksan Schreiberhaussa vuonna 1925 TUL:n miehet valtasivat kuusi ensimmäistä sijaa sekä 15 että 30 kilometrin hiihdossa. Lyhyemmällä matkalla seitsemänneksi sijoittunut saksalainen hävisi voittajalle, Elis Laineelle runsaat 16 minuuttia. Kun suomalaiset olivat tulleet maaliin 30 kilometrin hiihdossa, kenttäkuuluttaja ehdotti yleisölle 45 minuutin taukoa. Hän ennusti varsin hyvin, sillä paras ”ulkomaalainen” hävisi voittajalle, Albin Veijalaiselle 40 minuuttia.

Heinäkuussa 1925 Frankfurt am Mainissa pidettyihin ensimmäisiin virallisiin työläisolympialaisiin osallistui 127 TUL:n urheilijaa. Joukkueen saalis oli 107 kunniakirjaa (42 ensimmäistä, 42 toista ja 23 kolmatta sijoitusta). Suomalaisten paraatilajeja olivat yleisurheilu, paini ja nyrkkeily, mutta menestystä tuli myös telinevoimistelussa, uinnissa ja pyöräilyssä. Jalkapalloturnauksen loppuottelussa Saksa voitti Suomen 2–0 yli 40 000 katsojan riemuksi. *Freie Sportwoche* kehui suomalaisia vastustajia kohteliaasti ja muisti mainita, että Suomen ”porvarillinen” maajoukkue oli vuonna 1923 voittanut DFB:n eli Saksan maajoukkueen Dresdenissä 2-1.

Voimailulajeissa kohteliaisuuksia viljeltiin vähemmän. Painikilpailuissa isäntien ja suomalaisten kesken puhkesi ilmiriita. Järjestelyt eivät suomalaisten mielestä vastanneet olympialaisten arvoa: tuomarit olivat kokemattomia, matot liian pehmeitä ja pukeutumistilat puutteelliset. Suomalaiset syyttivät saksalaisia häikäilemättömästä kotiinpäin vetämisestä myös nyrkkeilyssä. Painikilpailujen johtaja Saksan työväen voimailuliiton ”Arbeiter-Athletenbundin” puheenjohtaja Karl Haushalter väitti puolestaan, etteivät suomalaiset itse tunteneet painisääntöjä: ”Jos suomalaiset olisivat saaneet johtaa kilpailuja oman päänsä mukaan, olisimme voineet sanoa työläisolympialaisten painikilpailuille hyvää yöttä!” Tämän pahemmin suomalaisia ei olisi voinut loukata.

Frankfurtin työläisolympialaisten järjestelyt onnistuivat kuitenkin kokonaisuudessaan hyvin, ja kisat antoivat merkittävän sysäyksen kilpaurheilun leviämislle Keski-Eurooppaan. Puritaanisen voimistelulinnan edustajat menettivät enemmistönsä Saksan työväen urheiluliikkeen johtopaikoilla. TUL:n urheilijoiden saavutukset kelpasivat nyt entistä paremmin saksalaisten esikuvaksi.

Suomalaisten voittokulku Frankfurtin työläisolympialaisissa herätti huomiota myös työväenliikkeen ulkopuolella. Porvarillinen urheiluneuvos Wilhelm Dörr antoi kisojen jälkeen TUL:n urheilijoista ylisanoja pursuavan lausunnon:

”Suomalaisten korkeat saavutukset juoksuissa, hyppyissä, heitoissa, painissa ja nyrkkeilyssä olivat sekä saksalaisten urheilijoiden että katsojien mielestä kuin salaperäinen ihme. Mutta hehän eivät tiedä, että ne johtuvat näiden merkillisten ihmisten elämäntavoista. Minä väitän, että suomalainen urheiluväki elää parasta mahdollista elämää! Kyllä totisesti kannattaa katsella tuollaisia ihmisiä ja koettaa oppia heidän elämäntapaansa.”

Dörrin mielestä suomalaiset muistuttivat ruumiinrakenteeltaan englantilaisia ja amerikkalaisia yliopistourheilijoita. Sen sijaan saksalaisten työläisten fysiologia ei hänen mukaansa soveltunut huippusuorituksiin. ”Teidän tekonne oli todellinen kulttuuriteko”, Dörr päätti suitsutuksensa ja pahoitteli, etteivät frankfurtilaiset – siis muutkin kuin työläiset – olleet suuremmin joukoin tulleet katsomaan mainioiden suomalaisten harjoituksia.

Frankfurtissa TUL:n urheilijoita tutki myös lääkintäneuvos Friedrich Ascher. Hänen tekemissään rotuhygieenisissä mittauksissa ei kuitenkaan ilmennyt mitään poikkeuksellista. Ascher saattoi Dörrin tavoin arvella, että terveellinen ravinto ja maalaiselämä tekivät suomalaisista urheilijoista voittajia.

Dörrin ja Ascherin lausunnot hivelivät tietysti suomalaisten itsetuntoa eikä ole ihme, että *Työväen Urheilulehti* julkaisi niistä otteita. Valitettavasti on todettava, että saksalaisten asiantuntijoiden käsitykset olivat vaille minkäänlaista todellisuuspohjaa. On nimittäin varsin kyseenalaista, oliko 1920-luvun suomalaisten työläisten elämä niin korkealaatuista kuin

Dörr ja Ascher väittivät. Lähes kaikki TUL:n urheilijat olivat kaupunkilaisia raskaan ruumiillisen työn tekijöitä, tavallisia tehdas-, rakennus- ja sekatyöläisiä. Heistä kukaan ei elänyt Dörrin ja Ascherin kuvailemassa maalaisidyllissä, jollaista Suomessa ei edes ollut.

”Olivatpa kyseessä porvarien tai työläisten olympialaiset, aina suomalaiset ovat kärjessä”, kirjoitti *Sportpolitische Rundschau* syyskuussa 1928 Amsterdamin olympiakisojen jälkeen Paavo Nurmen ja Ville Ritolan loistavien voittojen innoittamana. ”Mutta miksi juuri tämä kansa, joka elää kaukana Pohjolassa, onnistuu tuomaan kansainvälisille kilpakerkille niin erinomaisia juoksijoita?” Lehti toisti väitteen, jonka mukaan Suomen kansa eli eurooppalaiseen keskitasoon verrattuna hyvin korkealaatuista elämää.

TUL:n urheilijoiden menestys oli loistava myös myöhemmissä työläisurheilukisoissa, vaikka vastus selvästi koveni 1930-luvulla, kun Neuvostoliiton ja Norjan urheilijat tulivat mukaan.

Oikeita työläisurheilijoita?

Tiukasti aatteellisten keskieuropalaisten veljesjärjestöjen huomio kiintyi suomalaisten ylivoimaiseen urheilumenestykseen. Yhtäältä Pohjolan sisupusseja ihailtiin ja heistä koetettiin ottaa oppia, mutta toisaalta epäiltiin, olivatko he oikeita työläisurheilijoita. Suomalaisten vahva kansallistunto herätti sekin epäilyjä, sillä heidän tapansa liehutellessa lippuja meni toisinaan jo vaarallisille vesille. Suomalaisten tavassa urheilla oli vaarallisen paljon porvarillisen rapping piirteitä.

Kesällä 1928 saksalaiset työläisurheilijat, maileri Max Wagner ja seiväshyppääjä Ernst Mehwald olivat kolmiviikkoisella opinto- ja kilpailumatkalla Suomessa. Wagner harjoitteli turkulaisen mestarijuoksijan Lasse Virtasen kanssa ja Mehwald tamperelaisen seiväshyppääjän Kalle Flinkin (Kaiharin) kanssa. *Freie Sportwochelle* kirjoittamassaan raportissa Mehwald ihmetteli yhä suomalaisten vakavaa suhtautumista tuloksiin ja ennätyksiin: ”On todella hämmästyttävää, miten tarkasti täällä kaikki mitataan, korkeus tarkistetaan vesivaa’alla ja mittanauhalla sentilleen.”

Saksalaiset vieraat kiinnittivät matkallaan huomiota myös siihen, miten runsaasti suomalaisten ravinto sisälsi jauho- ja maitoaterioita. Alituinen puuronsyönti oli saksalaisten mielestä vastenmielistä, mutta he koettivat tottua siihen, koska se saattoi olla suomalaisten ”salainen ase”. Myös Suomen ilmasto-oloilla oli Wagnerin ja Mehwaldin mukaan kilpaurheilua edistävä vaikutus. Lopulta he pääsivät selville suomalais-ten todellisesta salaisuudesta: ankarasta harjoittelusta, jota tukivat ahkera saunominen ja hieronta. Mehwald kertoi *Freie Sportwochen* lukijoille, että Suomen parhaat urheilijat harjoittelivat joskus jopa kaksikin kertaa päivässä.

Mitä saksalaisten lausunnoista voi päätellä? Ei paljon muuta kuin sen, että keskieuropalaisesta näkökulmasta Suomi oli 1920-luvulla – ja on osittain vieläkin – yksi Euroopan eksoottisimmista maista. Kaukana Pohjolassa asuvan urheilijakansan omituisia tapoja kummasteltiin ja niihin suhtauduttiin osin huvittuneesti, osin vieroksuen. Todellista tietoa suomalaisista oli loppujen lopuksi vähän. Tosiasioiden sijaan heidän elinolojaan idealisoitiin ja romantisoitiin. Kuten tunnettua, urheilussa erilaiset poppakonstit ja kilpailijan käytössä olevat ”salaiset aseet” ovat aina kiehtoneet mieliä.